

Danijela Manić, Vazduhoplovna akademija, Beograd
Julijana Vučo, Filološki fakultet, Unverzitet u Beogradu

Unapređivanje nastave stranog jezika struke u srednjim stručnim školama – CLIL i TBLT
iskustva u projektu PETALL¹

U skladu sa obrazovnom jezičkom politikom javlja se potreba za primenom savremenih pristupa i procedura (CLIL i TBLT) u nastavi stranih jezika. Projektni zadatak, osnov TBLT pristupa, zahteva od učenika da jezik procesuje pragmatično sličan načinu na koji se jezik upotrebljava u stvarnom svetu. Zadaci su primenjivi u CLIL kontekstu, gde se istovremeno vrši podučavanje i usvajanje jezika i sadržaja, pri čemu ciljni jezik ima posredničku ulogu. U radu će biti predstavljeni osnovni principi i karakteristike CLIL i TBLT nastave u nastavi stručnog engleskog jezika u Vazduhoplovnoj akademiji, kao i mišljenja i stavovi učenika o nastavi stručnog engleskog jezika u odnosu na tradicionalnu nastavu opšteg engleskog jezika.

Ključne reči: TBLT, IKT, CLIL, stručni engleski jezik, PETALL, zadaci

Uvod

Strani jezik je instrument učenja različitih sadržaja. Shodno načelima obrazovne jezičke politike u Evropi u oblasti stranih jezika podrška se pruža plurilingvalnom konceptu, koji nema više za cilj ovladavanje jednim ili više jezika da bi se dostigao ideal “izvornog govornika”, već da se razvije određeni jezički repertoar gde će sve lingvističke sposobnosti doći do izražaja, naročito za potrebe ostvarivanja uspešne komunikacije u radnom okruženju. Neophodno je napraviti razliku između nastave stranog jezika za opšte potrebe i nastave jezika struke, pre svega u pogledu metodologije. Ova razlika jasno implicira na potrebu kreiranja odvojenih nastavnih planova i sadržaja, jer se jezik struke ne može izučavati u okviru nastave opšteg jezika jer ni cilj ni metodologija nastave nisu iste.

Strani jezik struke

Jezik struke se može analizirati u okvirima socolingvistike jer je karakterističan za određenu grupaciju ljudi koji se njime služe u komunikaciji, bilo pismenoj ili usmenoj. Nastava stranog jezika struke razlikuje se od nastave “opšteg” jezika u nekoliko aspekata (Ignjačević, A., 2008). Citirajući Hačinsona (1987), Strevensa (1988) i Dadli-Evansa (1998) Ignjačevićeva (2008) tvrdi da se radi o drugačijem pristupu u nastavi prema kome se “sve odluke vezane za sadržaje i metode zasnivaju na razlozima zbog kojih pojedinac odlučuje da uči neki jezik” (Hutchinson *et al.* 1987:19). Karakteristike stranog jezika struke se dele po Dadli-Evansu u dve kategorije: apsolutne i varijabilne (*ibid.*).

¹ Ovaj rad izrađen je u okviru projekta "PETALL" (PAN EUROPEAN TASK ACTIVITIES FOR LANGUAGE LEARNING) Longlife Learning Project, KA2 project, European Commission (EACEA). 530863-LLP-1-2012-1-NL-KA2-KA2MP.

Apsolutne karakteristike:

- usmerenost na zadovoljavanje specifičnih potreba polaznika,
- korišćenje metodologije i aktivnosti discipline kojoj služi,
- naglasak na jezičkim sredstvima koja odgovaraju tim aktivnostima u smislu obrade gramatike, leksike, registra, veština, diskursa i žanra.

Varijabilne karakteristike:

- nastava jezika struke dizajnira se za specifične discipline,
- u specifičnim situacijama može da se koristi drugačija metodologija od one koja se koristi za nastavu opšteg jezika,
- polaznici već poseduju srednji ili viši nivo poznavanja “opšteg” jezika,
- većina kurseva podrazumeva da polaznici poznaju osnove jezičkog sistema stranog jezika (Anthony, 2005:2).

Strani jezik struke se ne odvađa od opšteg jezika samo po karakteristikama već i po ciljevima nastave. Nastava jezika struke formira se na osnovu analize potreba učenika, sa ciljem da im se obezbede znanja i veštine neophodne za uspešnu komunikaciju, odnosno jezičko ponašanje, u tipičnim situacijama u određenoj disciplini (Ignjačević, 2008).

Nastava jezika struke nije samo odvojena aktivnost od nastave stranog jezika već je odvojena oblast i u okvirima lingvističkih istraživanja, što jasno implicira za primenom sopstvene metodologije koja je različita od one koja se primenjuje u nastavi opšteg stranog jezika (Dudley-Evans & St John, 1998). Jezik struke, prilagođen specifičnim potrebama učenika, kombinuje nastavu struke i nastavu stranog jezika i kao takav se razlikuje od stranog jezika za opšte potrebe. Kako bi se napravila sinergija između nastavnog gradiva stručnih predmeta i nastave stranog jezika, neophodno je integrisati sadržaj i jezik u nastavnom procesu primenom novih metodoloških pristupa. Ovakav pristup ima za cilj da sadržaj i značenje stavi u prvi plan, bez zanemarivanja jezičke strukture i forme, jer jezik je u funkciji usvajanja i prenošenja sadržaja. Stoga, savremeni nastavni postulat uvodi CLIL (eng. Content and language Integrated Learning) i TBLT (eng. Task-based language Teaching) metodu u nastavu stranih jezika kao efikasan način usvajanja istog kroz aktivnosti usmerene na sadržaj i značenje.

CLIL i TBLT pristup

CLIL nastava predstavlja podučavanje jednog ili više nastavnih predmeta na stranom jeziku gde strani jezik ima posredničku ulogu u prenošenju sadržaja pri čemu se istovremeno vrši i usvajanje sadržaja i tog stranog jezika (Mehisto et. al., 2008, Coyle et al., 2010, Marsh, 2010, Zavištin, 2013). CLIL-Compendium navodi opšte ciljeve CLIL-a a neki od njih su (Dalton-Puffer, 2007):

- razvoj interkulturalnih komunikativnih veština,
- priprema za internacionalizaciju,
- pružanje mogućnosti učenicima da sadržaj uče kroz drugačiju perspektivu,
- približavanje jezičkoj terminologiji određenog predmeta,
- poboljšanje sveopšte jezičke kompetencije ciljnog jezika,
- razvijanje usmenih komunikativnih veština,

- preoblikovanje metoda i oblika nastavnih vežbi, i
- povećanje učeničke motivacije.

Jezik koji se koristi u CLIL nastavi karakterišu sledeće osobine: preovlađuje vokabular koji je tipičan i odnosi se na predmet predavanja, to je jezik kojim se istražuje, diskutuje i piše o predmetu predavanja, to je jezik koji služi za razvoj kognitivnih veština, jezik koji služi za izvršavanje veština učenja. Kojl i dr. (Coyle *et.al.*, 2010: 9-11) ističu tri osnovne karakteristike CLIL-a: razvijanje sposobnosti razmišljanja kod učenika na raznim jezicima, usvajanje jezika na prirodan način kroz svakodnevne životne situacije i teme i pridobijanje pažnje učenika u samom procesu učenja (njihov odnos prema učenju predstavlja izvor interesovanja za CLIL).

Nasuprot CLIL pristupu, TBLT nastava stranih jezika zasnovana na projektnim zadacima je komunikativni pristup u nastavi stranih jezika pri čemu je fokus na značenju (Ellis, 2003; Nunan, 2004; Samuda & Bygate, 2008; Van den Branden, 2006). U osnovi ovog metodološkog pristupa je projektni zadatak (eng. task) koji predstavlja ono što "ljudi rade u svakodnevnom životu, na poslu, u igri" (Long, 1985), aktivnost sa jasno definisanim ciljem (Crookes, 1986) koja od učenika zahteva da "postigne rezultat uz pomoć informacija koje procesuje pragmatično" (Prabhu, 1987). Interesovanje za ovaj nastavni pristup proističe iz jakog ubeđenja da TBLT olakšava proces usvajanja stranog jezika i učenje i nastavu čini efikasnom. Učenici uče efikasnije kada su usredsređeni konkretno na sam zadatak (Prabhu, 1987), skoncentrisani na jezik, strukturu, ulogu jezika ili vokabular ili neka praktična iskustva (izvršavanje zadataka sa elementima rešavanja problema, donošenje odluka, itd.). Učenici se služe ciljnim jezikom i raznim jezičkim oblicima. Jezik se koristi u svrhu ostvarivanja uspešne komunikacije u realnim životnim okolnostima. Prilikom ostvarivanja zadataka omogućeno je bolje aktiviranje procesa učenja (Richards and Rodgers, 2004:223).

Bonsis & Bonsis (2010) naglašavaju da, iako je naglasak TBLT nastave na značenju, forma ne sme ostati zanemarena. Svaki oblik zadatka u toku nastave ima svoj fokus na formu koji se obično odvija u poslednjoj fazi zadatka i koji je drugačiji od fokusa na jezik. Takođe je naglašena uloga učenika u odnosu na nastavnika (Bonces & Bonces, 2010) u TBLT nastavi; učenik nije samo pasivni primalac razumljivog inputa; učenik preuzima vodeću ulogu u sopstvenom učenju (ibid). U centru nastave je sam učenik, što znači da učenik preuzima glavnu ulogu u procesu učenja (Van den Branden, 2006; Willis & Willis, 2007) ali i nastavnik i učenik su odgovorni za uspostavljanje interakcije unutar učionice (Richards & Rodgers, 2004).

PETALL projekat

Projekat pod nazivom PAN EUROPEAN TASK ACTIVITIES FOR LANGUAGE LEARNING / PETALL je evropski projekat, Lifelong Learning Programme. Radni jezici su: holandski, engleski, gaelski, nemački, grčki, mađarski, italijanski, portugalski, srpski, španski i turski. PETALL projekat promovise učenje zasnovano na projektnim zadacima kroz informaciono kompjuterske tehnologije u nastavi stranih jezika razvijajući istovremeno jezičke i IKT kompetencije. Ovaj projekat je prevashodno namenjen edukatorima nastavnika, nastavnicima na obuci i istraživačima.

Cilj projekta je unapređivanje nastave stranih jezika u Evropi putem primene novih metodologija (TBLT i CLIL) u učenju stranih jezika. Obuhvata brojne aktivnosti tandema, univrziteta i srednjih škola iz deset zemalja. Ciljevi projekta su sledeći: promovisanje uzajamnog razumevanja i svest o jezičkoj i kulturnoj različitosti kroz IKT u TBLT, podrška kvalitetnom obrazovanju nastavnika u tehnološki posredovanim projektnim zadacima; pomoć nastavnicima u daljem razvijanju njihove digitalne kompetencije.

Misija projekta je ohrabrivanje kolaborativne saradnje među nastavnicima i edukatorima nastavnika različitih zemalja uspostavljanjem regionalnih mreža za razvoj IKT projektnih zadataka, olakšavanje pristupa tehnološki posredovanim projektnim zadacima koji dobro funkcionišu, obezbeđivanje kvalitetne komunikativne razmene kroz kulturne i geografske razlike.

Aktivnosti projekta se odvijaju kroz naučne susrete učesnika projekta, publikovanje primera dobre prakse na nacionalnim jezicima i engleskom jeziku, organizovanje kurseva za nastavnike na nacionalnom i internacionalnom nivou, saradnju tandema susednih zemalja, kao i kroz aktivnu diseminaciju rezultata projekta putem učešća na nacionalnim i međunarodnim naučnim konferencijama.

Učešćem na PETALL projektu Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet u saradnji sa Vazduhoplovnom akademijom, srednjom stručnom školom u Beogradu potvrđuju svoje mesto u oblasti obrazovne i primenjene lingvistike svojim iskustvom u toj oblasti.

Stručni engleski jezik u Vazduhoplovnoj akademiji

Vazduhoplovna akademija kao srednja stručna škola koja školuje kadrove u oblasti vazduhoplovstva je sertifikovana od strane Evropskih vazduhoplovnih vlasti (EASA) za obrazovanje licenciranog vazduhoplovnog osoblja. U saradnji sa Zavodom za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja i Saobraćajnim fakultetom, kreirani su nastavni planovi i programi za potrebe civilnog i vojnog vazduhoplovstva.

Jezik vazduhoplovne struke suštinska je potreba efikasnog i sigurnog rada u ovoj oblasti. Javlja se u više pojava oblika vezanih za specifične oblasti ove grane saobraćaja koja je globalno rasprostranjena i koja, iz sigurnosnih razloga, funkcioniše prema striktnim međunarodnim pravilima.

U okviru engleskog jezika struke nalazi se više oblasti aktivnosti koje poseduju svoje karakteristične jezičke realizacije za potrebe vazdušnog saobraćaja: stručna frazeologija i terminologija u komunikaciji između pilota i kontrolora letenja i nadležnih stručnih službi na globalnom planu. Jezik namenjen pilotima, kontrolorima leta i ostalim učesnicima u delatnostima podrške u odvijanju vazdušnog saobraćaja se razlikuje od opšteg jezika jer jedino znanje tog specifičnog repertoara omogućuje govorniku da komunicira u okruženju unutar vazduhoplovne struke koje je po prirodi internacionalno i služi se na globalnom planu samo engleskim jezikom. Posebnost ovog jezika uočava se i u radio-telefonskoj komunikaciji između pilota i kontrolora leta, specifičnog izgovora, za koji je potrebna posebna obuka.

U okviru globalne jezičke osposobljenost aviotehničkih službi održavanja vazduhoplova izdvajaju se i karakteristike jezika struke područja rada aviotehničara. Osim ostalih stručno profilisanih znanja na engleskom jeziku, ovaj jezik podrazumeva čitanje, razumevanje i pisanje svih vidova dokumentacije, lista za proveru ispravnosti vazduhoplova, priručnika, itd. bez kojih se ne može odvijati uobičajena i pouzdana profesionalna komunikacija.

Stručni engleski jezik za područje rada Saobraćaj

Međunarodna organizacija civilnog vazduhoplovstva (ICAO) je kao specijalizovana agencija Ujedinjenih nacija zadužena za standardizaciju svih aspekata međunarodnog vazduhoplovstva, samim tim i nivoa poznavanja engleskog jezika. Vazduhoplovna akademija i njeni nastavnici jezika struke (vazduhoplovnog engleskog jezika) su ovlašćeni od strane Direktorata civilnog vazduhoplovstva Republike Srbije za primenu ICAO zahteva o znanju jezika (ICAO Doc 9835, 2010) i sprovođenje provera jezičkih sposobnosti kandidata, kako učenika početnika, tako i pilota/kontrolora letenja za potrebe licenciranja. ICAO savet je usvojio set standarda (SARPs) koji utvrđuju jezičke zahteve u pogledu poznavanja jezika struke. Zahtevi Part-FCL (2006) u pogledu znanja jezika koji se koristi u vazduhoplovstvu se ogledaju u jezičkoj stručnosti i ocenjuju se na skali od 1 do 6 (ICAO skala o proceni stručnosti u jeziku). Part-FCL je regulativa Evropske agencije za bezbednost vazdušnog saobraćaja (EASA) kojom se reguliše školovanje, zahtevi i licenciranje vazduhoplovnog osoblja, pa se tako njime reguliše i nivo poznavanja jezika (Language Proficiency). Na nivou Ujedinjenih nacija, ovo pitanje je definisano kroz regulativu ogranka za vazduhoplovstvo ICAO Doc.9835, Cir 318 i Cir 323. U ovim dokumentima precizno su definisani zahtevi koji se odnose na poznavanje jezika za svakog imaoca dozvole:

- efektivno komuniciranje u "samo glasovnim" i "licem u lice" situacijama;
- precizno i jasno komuniciranje o opštim temama i temama vezanim za posao koji obavlja;
- koristi odgovarajuće komunikacijske strategije za razmenu poruka i prepoznavanje i rešavanje nesporazuma u opštem ili poslovnom kontekstu;
- uspešno odgovori na lingvističke izazove usled komplikovane ili neočekivane promene događaja koja je nastala u kontekstu rutinske radne situacije ili u kontekstu komunikacijskog zadatka koji je za njega uobičajen;
- upotrebi dijalekat ili akcenat koji je razumljiv u vazduhoplovstvu.

Od naših učenika se očekuje da, po završetku srednjoškolskog obrazovanja, dostignu nivo B2 (CEFR) opšteg engleskog jezika ali i operativni nivo stručnog engleskog jezika (nivo 4 ICAO skale). Ta dva nivoa poznavanja engleskog jezika su definisani u integrisanom deskriptoru koji nastavnici jezika struke u Vazduhoplovnoj akademiji primenjuju u svakodnevnoj praksi (ulazni testovi, polugodišnji i godišnji testovi).

Stručni engleski jezik za područje rada Mašinstvo

Kao licencirana škola od strane Direktorata za civilno vazduhoplovstvo Repulike Srbije i Evropske agencije za bezbednost vazdušnog saobraćaja (EASA) za izdavanje dozvola i sertifikata za obavljanje poslova u području rada mašinstvo (obrazovni profil-aviotehničar), Vazduhoplovna akademija je u obavezi da se pridržava regulativa i propisa navedenih u Part-

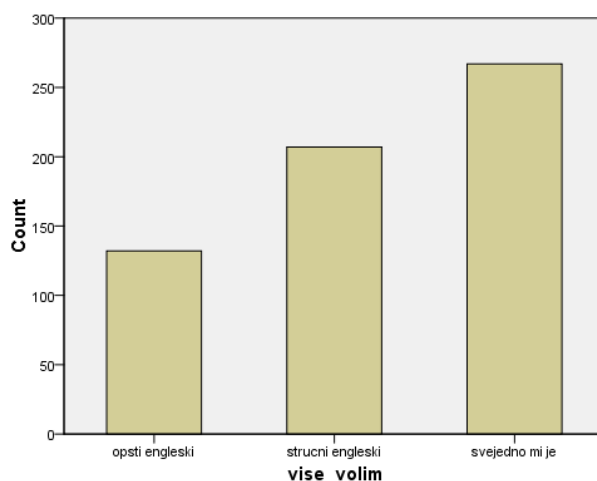
66 i AMC/GM. Iz člana 66.A.20 se jasno vidi da imalac dozvole za održavanje vazduhoplova gubi pravo na dozvolu ukoliko "nije u mogućnosti da čita, piše i komunicira na jeziku na kom je napisana tehnička dokumentacija i procedure". Kako je sva dokumentacija pisana na engleskom jeziku, zahtevi, standardi i nivoi poznavanja engleskog jezika struke su usaglašeni sa ovom regulativom.

Na osnovu gore navedene analize i prikaza stručnog engleskog jezika, jasno se uočava prisutnost apsolutnih i varijabilnih karakteristika jezika struke. Nastava stručnog engleskog jezika u Vazduhoplovnoj akademiji je usmerena na zadovoljavanje specifičnih potreba polaznika sa naglaskom na posebne jezičke veštine, leksiku i registar u konetkstu vazduhoplovstva (apsolutne karakteristike). Nastava jezika struke u Vazduhoplovnoj akademiji je namenjena učenicima koji već poznaju osnove jezičkog sistema engleskog jezika i dizajnirana je za discipline specifične u području rada mašinstvo i saobraćaj (varijabilne karaktersitike).

CLIL i TBLT u praksi

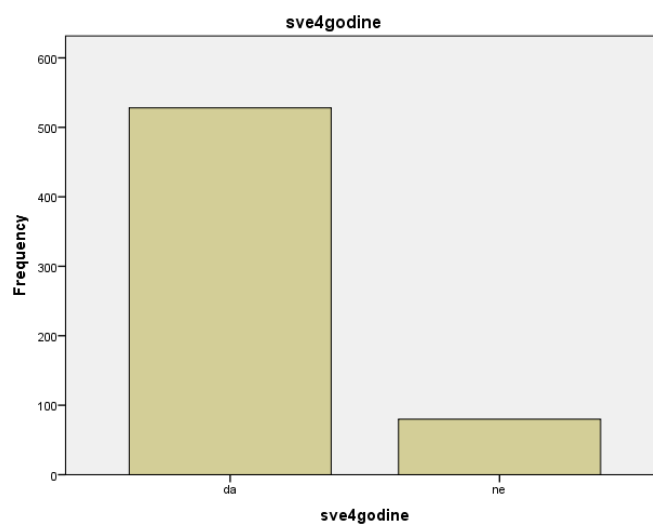
Nastava stručnog engleskog jezika u Vazduhoplovnoj akademiji se odvija u grupama od po 12 učenika. Nastavni planovi i programi su napisani u korelaciji sa drugim stručnim predmetima koji se predaju u Vazduhoplovnoj akademiji. Učenici savladavaju gradivo stručnih predmeta na srpskom jeziku, a potom istu materiju rade na časovima jezika struke, pri čemu se ogleda integrisana nastava sadržaja i jezika, osnova CLIL nastave (Coyle et.al., 2010; Dalton-Puffer, 2007; Mehisto et. al., 2008). Nastavnici koji predaju taj predmet se nalaze u drugačijoj poziciji od nastavnika opšteg jezika. Oni moraju da se usavršavaju u okviru vlastite profesije i u okviru discipline o kojoj predaje (Ignjačević, 2008). Materijali koji se koriste u nastavi su autentični tekstovi i autentični audio i video prilozi stvarnih jezičkih aktivnosti (*ibid.*). U središtu nastave je učenik (osnovna karakteristika TBLT nastave), što znači da učenik preuzima glavnu ulogu u procesu učenja (Van den Branden, 2006; Willis and Willis, 2007) ali i nastavnik i učenik su odgovorni za uspostavljanje interakcije unutar učionice (Richards and Rodgers, 2004). Zastupljen je grupni rad koji zahteva kooperativno učenje i aktivnosti zasnovane na zadatku (Šafran, 2008). U nastavi stručnog engleskog jezika u Vazduhoplovnoj akademiji je zastupljen TBLT pristup, u okviru kojeg postoje tri faze: pre-task, during task i post-task (Ellis, 2003). Ono što je praksa u Vazduhoplovnoj akademiji pokazala je da učenici uče efikasnije kada su usredsređeni konkretno na sam zadatak (Prabhu, 1987). Jezik se koristi sa fokusom na značenje kako bi se postigao rezultat. Učenici usvajaju lingvističke strukture u interakciji sa drugima dok su usredsređeni na značenje zadatka i njegovo obavljanje. Kao zaključak se izvodi da je TBLT nastava fokusirana na upotrebu autentičnog jezika, ciljnog jezika u svrhu ostvarivanja komunikacije.

U Vazduhoplovnoj akademiji je sprovedena anketa o stavovima i mišljenju učenika o stručnom engleskom jeziku koji se uči sve 4 godine odvojeno od predmeta opšti engleski jezik. U anketi je učestvovalo 611 učenika od prvog do četvrtog razreda. Na pitanje da li više volite časove engleskog jezika ili časove stručnog engleskog jezika, 132 učenika (21.6%) je odgovorilo da više voli opšti engleski jezik, 207 učenika (33.9%) stručni engleski jezik i 267 učenika (44.1%) se izjasnilo da im je svejedno (grafikon 1).

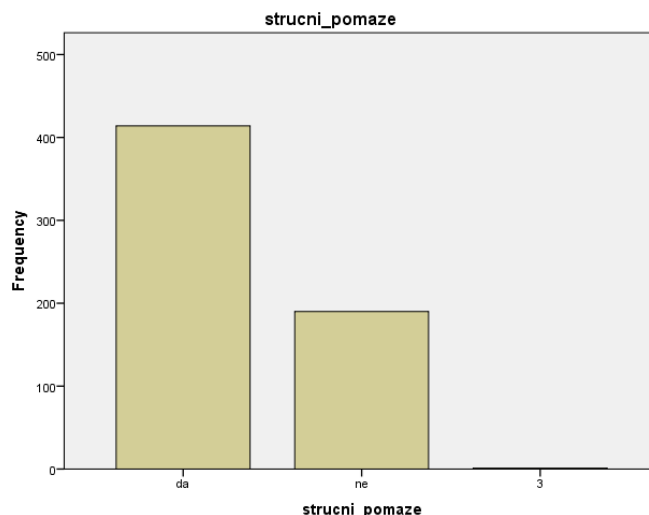
Grafikon 1.

Na pitanje da li smatraju da je dobro što se predmet stručni engleski jezik izučava sve 4 godine u Vazduhoplovnoj akademiji, 528 učenika (86.4%) je odgovorilo sa da, a 80 učenika (13.1%) sa ne (grafikon 2).

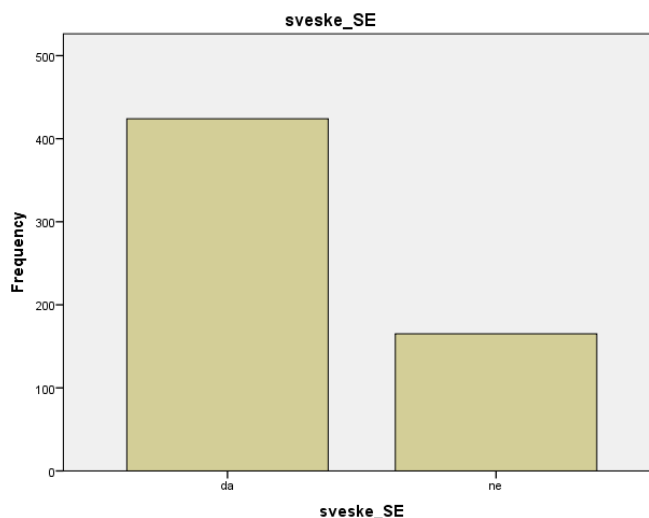
Grafikon 2.

414 učenika (67.8%) smatra da im je predmet stručni engleski važan jer im u velikoj meri pomaže da bolje savladaju gradivo iz stručnih predmeta, dok samo 190 učenika (31.1%) misli suprotno (grafikon 3).

Grafikon 3.

S ozirom da učenici u nastavi stručnog engleskog jezika koriste priručnike i radne sveske koji su sastavljeni od autentičnih tekstova i čiji su autori nastavnici jezika struke sa preko deset godina radnog iskustva u Vazduhoplovnoj akademiji, ne iznenađuje činjenica da je 424 učenika (69.4%) odgovorilo potvrdno na pitanje da li vam se sviđaju priručnici u nastavi ESP, dok je svega 165 učenika (27%) izrazilo negativno mišljenje (grafikon 4).

Grafikon 4.

Zaključak

Po rečima Đorović (2011), specifično orijentisana jezička znanja neophodna u akademskom i profesionalnom radu stižu se uporedo sa stručnim znanjima i ta simbioza sastavni je deo univerzalne kulture savremenog stručnjaka. Engleski jezik za posebne namene se najbolje uči na nastavnom gradivu stručnih predmeta zahvaljujući tome što su učenici zainteresovani za usvajanje određene stručne terminologije, o čemu uče i na drugim časovima. Kako bi značaj predmeta strani jezik struke bio prepoznat na pravi način neophodno je najpre da se šira akademska i stručna javnost upozna sa pojmom jezika struke, koji se ne može više svoditi na

opšteobrazovni, već shvatiti kao stručni predmet, budući da za cilj ima sticanje specifičnih jezičkih znanja vezanih za usmenu i pisanu komunikaciju stručnjaka date discipline, što se svakako ne može poistovetiti sa ciljem učenja na kursevima opšteg jezika (*ibid.*). Vazduhoplovna akademija je, poštujući vazduhoplovne propise i regulative nacionalnih i evropskih vlasti, prepoznala i podržala značaj poznavanja jezika struke, koji predstavlja imperativ za bezbednost vazdušnog saobraćaja na globalnom nivou. Iz svega gore navedenog, zaključujemo da je neophodno odvojiti nastavu jezika struke od nastave stranog jezika za opšte namene, jer ciljevi, metodologija i kompetencije učenika u pogledu nivoa poznavanja stranog jezika u mnogome se razlikuju. Dosadašnja istraživanja pokazuju da su savremeni nastavni pristupi poput CLIL i TBLT metode vrlo primenjivi i usvajanje stranog jezika je mnogo efikasnije.

Literatura:

Anthony, L. (2005). *Defining English for Specific Purposes and the Role of the ESP Practitioner*. online: www.oup.co.uk/elt/magazine.

Coyle, D., Hood, PH., Marsh, D. (2010). *CLIL, Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press. Cambridge

Crookes, G. 1986. Task classification: A cross-disciplinary review (Tech. Rep. No.4). Honolulu: University of Hawaii at Manoa, Social Science Research Institute, Center for Second Language Classroom Research

Dalton-Puffer, C. (2007). Outcomes and processes in Content and Language Integrated Learning (CLIL): current research from Europe. available at: <http://www.univie.ac.at/Anglistik/Dalton/SEW07/CLIL%20research%20overview%20article.pdf> [accessed 3 March 2013]

Dudley-Evans, A. and St John, M. G. (1998). *Developments in English for Specific Purposes*. Cambridge. Cambridge University Press.

Dorović, D. (2011). *Veštine čitanja i razvijanja vokabulara za specifične potrebe u nastavi jezika struke na univerzitetskom nivou*. Niš

Ellis, R. (2003). *Task-based language learning and teaching*. Oxford: Oxford University Press

Hutchinson, T. and A. Waters (1987): *English for Specific Purposes: A Learning-Centred Approach*. Cambridge, Cambridge University Press.

ICAO (2009). *Guidelines for Aviation English Training Programmes*. Cir 323. Montreal, Canada

ICAO (2009). *Language Testing Criteria for Global Harmonisation*. Cir 318. Montreal, Canada

ICAO (2010). *Manual on the Implementation of ICAO Language Proficiency Requirements*. Doc 9835. AN/453, 2nd edition. Montreal, Canada

Ignjačević, A. (2008). *Specifičnosti nastave stranog jezika struke*. *Nastava i vaspitanje*. 57.(2), 152-156

Long, M. 1985. A role for instruction in second language acquisition: Task-based language teaching. In K. Hylstenstam & M. Pienemann (eds.), *Modelling and assessing second language acquisition* (pp. 77-99). Clevedon: Multilingual Matters

Marsh, D. et.al (2010). *The European Framework for CLIL Teacher Education*. Graz. European Center for Modern Languages

Mehisto, P., Marsh, D., Frigols, M.J. (2008). *Uncovering CLIL. Content and Language Integrated Learning in bilingual and multilingual education*. Oxford: Macmillan Publishers Limited.

Nunan, D. (2004). *Task-based language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press

Part-FCL - *Commission Regulation* (EU) No 1178/2011 laying down technical requirements and administrative procedures related to civil aviation aircrew pursuant to Regulation (EC) No 216/2008 of the European Parliament and of the Council

Richards, J., & Rodgers, T. (2004). *Approaches and methods in language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press

Rodríguez-Bonces, M. and Rodríguez-Bonces, J. 2010. Task-Based Language Learning: Old Approach, New Style. A New Lesson to Learn. Profile Issues in Teachers' Professional Development, pp. 165-178. Available at: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=169215620011> [accessed 25 November 2014]

Samuda, V., & Bygate, M. (2008). *Tasks in second language learning*. Houndmills, New York; Palgrave Macmillan

Šafran, J. (2008). *Učenje engleskog jezika za posebne namene na nastavnom gradivu stručnih predmeta*. Pedagoška stvarnost LIV, 7-8 (716-729)

Van den Branden, K. (2006). *Task-based language education: From theory to practice*. Cambridge: Cambridge University Press

Willis, D., & Willis, J. (2007). *Doing task based teaching*. Oxford: Oxford University Press.

Zavišić, K. (2013). *Teorijske osnove i kritička analiza CLIL nastave na italijanskom i srpskom jeziku u srednjoj školi u Srbiji*. Beograd

Danijela Manić i Julijana Vučo

IMPROVING ESP IN VOCATIONAL SCHOOLS-CLIL AND TBLT EXPERIENCES IN PETALL PROJECT

Summary

In accordance with the educational language policy, there is a need to implement modern approaches and procedures (CLIL and TBLT) in foreign language teaching. The task, the basis of the TBLT approach, requires learners to process language pragmatically similar to the way the language is used in the real world. Tasks are applicable in CLIL context, where teaching and acquisition of language and content are simultaneous, whereby target language has a mediating role. This paper will present the main principles and characteristics of CLIL and TBLT approach in teaching ESP in Aviation Academy, as well as the opinions and attitudes of students on the teaching of ESP in comparison with traditional teaching of general English.

Key words: TBLT, IKT, CLIL, ESP, PETALL, tasks